

ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

**КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА
ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННОЮ
БЕЗПЕКОЮ**

**Методичні рекомендації
з організації самостійної роботи,
типові завдання**

Для студентів, курсантів денної та заочної форм навчання
під час підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»,
спеціалізація – «Охорона праці»

Харків - 2017

1. Загальні організаційно-методичні вказівки щодо проведення самостійної підготовки студентів, курсантів

Самостійна робота – форма організації навчального процесу, яка є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових для відвідування навчальних занять. Час, відведений для самостійної роботи, регламентується робочим навчальним планом і може становити від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

Зміст самостійної роботи визначається робочою програмою навчальної дисципліни, завданнями та вказівками викладачів. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, відповідною науковою та фаховою монографічною та періодичною літературою, методичними рекомендаціями та вказівками тощо.

Методичні матеріали для самостійної роботи передбачають можливість здійснення ним самоконтролю за рівнем розуміння і засвоєння навчального матеріалу.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння слухачем у процесі самостійної підготовки, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час проведення навчальних занять.

Самостійна робота є важливою складовою навчально-виховного процесу і проводиться з метою закріплення і поглиблення знань, отриманих на лекціях та інших видах занять, придбання досвіду роботи з літературою, активного пошуку нових знань, підготовки до наступних занять, заліків (екзаменів).

Самостійна підготовка проводиться, як правило, у складі навчальних взводів у закріплених за ними аудиторіях (згідно розкладу, який розроблено деканатами факультетів).

Забороняється змінювати аудиторії самопідготовки навчальних взводів без узгодження з навчально-методичним відділом (деканатом факультету) та планувати самопідготовку в одній аудиторії для декількох навчальних взводів. Самостійна робота слухача, за необхідністю, може проводитись у читальній залі бібліотеки університету, навчальних кабінетах і аудиторіях, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах.

Особами, відповідальними за підтримку порядку в закріплених аудиторіях, є заступники командирів взводів (старости груп). Вони несуть особисту відповідальність за підтримання дисципліни та порядку під час самопідготовки, виконання розпорядку дня.

2. Вимоги РПНД навчальної дисципліни «Державне управління охороною праці та техногенною безпекою» стосовно складової самостійної роботи

2.1. Згідно з вимогами профільної спеціалізованої освітньо-професійної програми, робочої програми навчальної дисципліни «Державне управління охороною праці та техногенною безпекою» здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- правові засади працезахоронної політики;
- систему органів державного управління охороною праці;
- державні соціальні гарантії працюючих;
- законодавчу базу державного управління промисловою безпекою;
- систему органів державного управління промисловою безпекою;
- систему реалізації вертикалі державного управління промисловою безпекою;
- особливості підготовки та атестації керівників та спеціалістів, що експлуатують об'єкти підвищеної небезпеки;
- методологічні основи проведення навчань з питань охорони праці та промислової безпеки;
- порядок організації навчання та перевірки знань керівників підприємств та спеціалістів, що експлуатують об'єкти підвищеної небезпеки;
- принципи розробки заходів по забезпеченню охорони праці, виробничої санітарії, протипожежного стану та охорони навколишнього середовища на об'єкті підвищеної небезпеки;
- підходи до організації та проведення навчально-тренувальних занять з відпрацювання дій за можливими аварійними ситуаціями;
- нормативну базу системи управління промисловою безпекою;
- етапи розроблення і подальшого вдосконалення системи управління промисловою безпекою;
- мету та завдання управління промисловою безпекою;
- функції і методи управління промисловою безпекою;
- організаційні заходи з попередження, локалізації і ліквідації наслідків техногенних аварій і катастроф;
- організацію і проведення режимно-обмежувальних заходів в зонах стихійних лих і техногенних аварій і катастроф;

вміти:

- застосовувати основні підходи до попередження можливих загроз життю і здоров'ю працівників;
- характеризувати наукові й організаційні основи безпеки виробничих процесів і стійкості виробництва в надзвичайних ситуаціях;
- використовувати у практичній діяльності основні поняття державного управління охороною праці;
- застосовувати отримані знання під час проведення навчань з питань охорони праці;
- аналізувати правові аспекти працезахоронної політики;
- характеризувати повноваження органів державного управління охороною праці;
- визначати основні показники державних соціальних гарантій працівників;
- аналізувати та застосовувати законодавчу базу державного управління промисловою безпекою;
- ідентифікувати органи державного управління промисловою безпекою та визначати їх повноваження;
- визначати систему реалізації вертикалі державного управління промисловою

безпекою;

- проводити підготовку та атестацію керівників та спеціалістів, що експлуатують об'єкти підвищеної небезпеки;
- визначати порядок організації навчання та перевірки знань керівників підприємств та спеціалістів, що експлуатують об'єкти підвищеної небезпеки;
- визначати принципи розробки заходів по забезпеченню охорони праці, виробничої санітарії, протипожежного стану та охорони навколишнього середовища на об'єкті підвищеної небезпеки;
- визначати підходи до організації та проведення навчально-тренувальних занять з відпрацювання дій за можливими аварійними ситуаціями;
- застосовувати нормативну базу системи управління промисловою безпекою у практичній діяльності;
- визначати етапи розроблення і подальшого вдосконалення системи управління промисловою безпекою;
- обґрунтовувати мету, визначати завдання, функції і методи управління промисловою безпекою;
- проводити організаційні заходи з попередження, локалізації і ліквідації наслідків техногенних аварій і катастроф;
- виконувати комплекс заходів щодо організації і проведення режимно-обмежувальних заходів в зонах стихійних лих і техногенних аварій і катастроф.

2.2. Теми самостійних занять.

Відповідно до таблиці 8 РПНД «Державне управління охороною праці та техногенною безпекою» на самостійну роботу визначено наступні теми:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Міжнародні аспекти законодавства України про охорону праці	4
2	Повноваження місцевих органів публічної влади у сфері охорони праці	4
3	Європейська соціальна хартія (переглянута)	4
4	Термінологія у сфері промислової безпеки	4
5	Положення про організацію та здійснення державного нагляду (контролю) у сфері промислової безпеки та охорони праці	4
6	Проблематика нормативного забезпечення промислової безпеки	4
7	Типове положення про проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці	4
8	Перелік документів для отримання дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки: загальна характеристика	4
9	Практична підготовка та відпрацювання дій за можливими аварійними ситуаціями	4
10	Структура нормативної бази системи УПБ	4
11	Система профілактики та управління ризиками у сфері промислової безпеки	4
12	Визначення мети УПБ на підприємстві	4
13	Визначення функцій і методів УПБ на підприємстві	6
14	Визначення функціональної структури управління роботами з профілактики та ліквідації наслідків техногенних аварій і катастроф	8
15	Опрацювання питання щодо участь посадових осіб в організації і проведенні режимно-обмежувальних заходів в зонах стихійних лих і техногенних катастроф	8
	Усього	70

2.3. Перелік типових питань та тестових завдань за модулями навчання (змістовими модулями)

Модуль 1.

1. Державне управління охороною праці (ДУОП) як навчальна дисципліна і галузь соціально-трудова відносин.
2. Термін «охорона праці» у вузькому і широкому значеннях.
3. Нормативно-правові засади регулювання працезахоронних відносин.
4. Система законодавства у сфері охорони праці.
5. Міжнародні аспекти законодавства України про охорону праці.
6. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
7. Системні та структурно-функціональні характеристики ДУОП.
8. Державна політика у сфері охорони праці.
9. Участь Верховної Ради України у формуванні державної політики у сфері охорони праці.
10. Кабінет Міністрів України та інші центральні органи виконавчої влади як органи ДУОП. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.
11. Участь місцевих органів публічної влади у здійсненні ДУОП.
12. Організація наукових досліджень з проблем охорони праці.
13. Система законодавства про державні соціальні гарантії (ДСГ).
14. Міжнародні стандарти соціальних гарантій працівників.
15. Соціальні гарантії працівників в документах Міжнародної організації праці (МОП).
16. Соціально-трудова норма Європейської соціальної хартії (переглянутої) (ЄСХ (п)).
17. Гарантії прав на охорону праці в Законі України «Про охорону праці».
18. Основні положення Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».
19. Сутність та структура законодавчої бази державного управління промисловою безпекою. Термінологія у сфері державного управління промисловою безпекою.
20. Державні програми у сфері промислової та техногенної безпеки.
21. Держпраці: місце в системі центральних органів виконавчої влади та основні повноваження. Питання промислової безпеки в основних напрямках діяльності Держпраці.
22. Повноваження та структура Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС).
23. Повноваження ДСНС у сферах техногенної та промислової безпеки.
24. Взаємодія органів публічної влади як принцип забезпечення техногенної та промислової безпеки.
25. Кабінет Міністрів України та центральні органи виконавчої влади: взаємодія та підпорядкованість в питаннях промислової безпеки.
26. Територіальні відділення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері промислової безпеки.
27. Експертно-технічні центри: структура, повноваження.
28. Участь місцевих органів публічної влади у сфері промислової безпеки.

Модуль 2

1. Об'єкт підвищеної небезпеки (ОПН).
2. Повноваження керівників та спеціалістів, що експлуатують ОПН.
3. Типове положення про проведення навчання і перевірка знань з питань охорони праці: загальна характеристика.
4. Транскордонний вплив аварії.
5. Ризик, прийнятний ризик, управління ризиком.

6. Участь суб'єктів господарювання в забезпеченні безпеки праці на ОПН.
7. Декларування ОПН.
8. Підходи до організації та проведення навчально-тренувальних занять з відпрацювання дій за можливими аварійними ситуаціями.
9. Системні характеристики нормативної бази управління промисловою безпекою.
10. Участь Держпраці у розробці та прийнятті нормативної бази управління промисловою безпекою.
11. Рівні управління промисловою безпекою.
12. Фактор промислової безпеки у створенні та вдосконаленні СУОП.
13. Інформаційні технології у функціонуванні СУОП на підприємстві.
14. Система профілактики та управління ризиками у сфері промислової безпеки.
15. Мета та завдання управління промисловою безпекою.
16. Техногенні аварії і катастрофи.
17. Організація і організаційні заходи у сфері ПЛАС.
18. Прогнозування і попередження техногенних катастроф.
19. Система заходів щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.
20. Зони стихійних лих та техногенних катастроф..
21. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту.
22. Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

Типовий варіант тестування за матеріалами тем 1,2.

Тести:

1. Державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до:

- Закону України «Про Кабінет Міністрів України»
- Конституції України
- Закону України «Про охорону праці»
- Положення про Держгірпромнагляд України

2. Державна політика в галузі охорони праці визначається:

- Верховною Радою України
- Президентом України
- Кабінетом Міністрів України
- Державною службою України з питань праці

3. Який вид відповідальності не передбачається за порушення вимог охорони праці?

- Дисциплінарна відповідальність
- Адміністративна відповідальність
- Матеріальна відповідальність
- Комплексна відповідальність

4. Дисциплінарними заходами за порушення трудової дисципліни є:

- Догана і звільнення
- Штраф і догана
- Догана і переведення на іншу роботу
- Штраф і звільнення

5. Попередження є видом:

- Адміністративної відповідальності
- Кримінальної відповідальності
- Матеріальної відповідальності
- Соціально-трудової відповідальності

6. За найбільш тяжкі види порушень вимог охорони праці передбачається:

- Комплексна відповідальність
- Звільнення
- Кримінальна відповідальність
- Матеріальна відповідальність у великих розмірах

7. Перелік органів державного управління охороною праці наведено в:

- Локальних нормативних актах
- Конституції України
- Законі України «Про охорону праці»
- Законі України «Про Кабінет Міністрів України»

8. До органів державного управління охороною праці не відносяться:

- Рада Міністрів Автономної Республіки Крим
- Органи місцевого самоврядування
- Місцеві державні адміністрації
- Профспілки

9. Проведення державної політики в галузі охорони праці забезпечує:

- Кабінет Міністрів України
- Держгірпромнагляд України
- Міністерство соціальної політики України

- Міністерство енергетики та вугільної промисловості України

10. Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, є:

- Державна служба зайнятості України
- Міністерство енергетики та вугільної промисловості України
- Державна служба України з питань праці
- Держгірпромнагляд України

11. Пропозиції щодо створення комунальних аварійно-рятувальних служб вносять:

- Аварійно-рятувальні служби
- Місцеві державні адміністрації
- Органи місцевого самоврядування
- Секретаріат кабінету Міністрів України

12. Рішення щодо створення комунальних аварійно-рятувальних служб приймають:

- Профспілки
- Місцеві державні адміністрації
- Органи місцевого самоврядування
- Територіальні управління служби цивільного захисту

13. Органи державного нагляду за охороною праці залежать від:

- Суб'єктів підприємництва
- Об'єднань громадян, політичних формувань
- Місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування
- Не залежать від жодного з названих органів чи об'єднань

14. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в галузі охорони праці, не мають права:

- безперешкодно відвідувати підконтрольні підприємства (об'єкти)
- звільняти окремих посадових осіб, винних у порушенні законодавства про охорону праці, із займаної посади
- одержувати від роботодавця і посадових осіб письмові чи усні пояснення щодо причин порушень законодавства з охорони праці та вжиті заходи щодо їх усунення
- притягати до адміністративної відповідальності працівників, винних у порушенні законодавства про охорону праці

15. До об'єктів державного нагляду за охороною праці не відносяться:

- Окремі фізичні особи
- Об'єднання підприємств
- Підприємства недержавної форми власності
- Виробництва фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю

16. Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці здійснюють:

- Органи місцевого самоврядування
- Спілки адвокатів
- Незалежні експерти
- Професійні спілки, їх об'єднання в особі своїх виборних органів і представників

17. У разі відсутності профспілки на підприємстві громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці здійснює:

- Спілка адвокатів
- Орган місцевого самоврядування
- Уповноважена найманими працівниками особа

- Фонд соціального страхування

18. Багатостороннім регіональним договором, що встановлює механізм наднаціонального захисту економічних і соціальних прав людини в державах-членах Ради Європи, є:

- Європейська конвенція з прав людини
- Договір про створення МОП
- Європейська соціальна хартія (переглянута)
- Копенгагенський договір

19. Спеціальним законом у сфері державних соціальних гарантій працівників є:

- Конституція України
- Закон України «Про охорону праці»
- Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»

20. Нормативами, або їх кількістю, на базі яких встановлюються основні державні соціальні гарантії, є:

- Державні соціальні стандарти
- Компоненти базового мінімуму
- Прожитковий мінімум
- Конституційні права

21. Суспільні відносини у сфері промислової безпеки регулюються:

- Окремими законом про промислову безпеку
- Декількома законами
- Модельним законом про промислову безпеку
- Підзаконними нормативно-правовими актами

22. Тлумачення терміну «велика аварія» надано в:

- Законі України «Про охорону праці»
- Кодексі цивільного захисту України
- Конвенції МОП № 174
- Кримінальному кодексі України

23. Правові засади державних програм у сфері промислової безпеки визначено в:

- Законі України «Про державні цільові програми»
- Законі України «Про охорону праці»
- Кодексі цивільного захисту України
- Законі України «Про колективні договори і угоди»

24. Державні цільові програми у сфері промислової безпеки поділяються на:

- Загальні та конкретні
- Державні та місцеві
- Державні та регіональні
- Загальнодержавні та інші

25. До основних сфер (напрямів) діяльності Державної служби України з питань праці не відносяться:

- Контрольно-наглядова
- Методична
- Організаційна
- Дозвільно-реєстраційна

3. Література

Базова:

1. *Батлук В.А.* Охорона праці : навч. посіб. / В.А. Батлук, М.П. Кулик, Р.А. Яцюк. – Львів : Нац. ун-т «Львів. політехніка», 2011. – 386 с.
2. *Березуцький В.В.* Науково-практичний коментар до закону України «Про охорону праці» / В.В. Березуцький. – Х. : Форт, 2011. – 124 с.
3. *Возний Б.В.* Основи охорони праці : навч. посіб. / Б.В. Возний, О.В. Калайдо. – Луганськ : ЛНУ ім. Шевченка, 2012. – 160 с.
4. *Гандзюк М.П.* Основи охорони праці : підручник ; 3-є вид. / М.П. Гандзюк, Є.П. Желібо, М.О. Халімовський ; за ред. М.П. Гандзюка. – К. : Каравела, 2005. – 392 с.
5. *Геврик Є.О.* Охорона праці: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Є.О. Геврик. – К. : «Ніка-Центр», 2003. – 280 с.
6. *Гогіташвілі Г.Г.* Основи охорони праці : навч. посіб. ; 4-е вид., випр. і доп. / Г. Г. Гогіташвілі, В. М. Лапін. – К. : Знання, 2008. – 302 с.
7. *Грищук М.В.* Основи охорони праці : підручник / М.В. Грищук. – К. : Кондор, 2005. – 240 с.
8. *Жидецький В.Ц.* Основи охорони праці : підручник / В.Ц. Жидецький. – Львів : Афіша, 2005. – 320 с.
9. *Мягченко О.П.* Безпека життєдіяльності людини та суспільства: Навчальний посібник / О.П. Мягченко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 384 с.
10. *Дронова О.Л.* Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні : монографія / О.Л. Дронова. – К. : Ін-т географії НАН України, 2011. – 268 с.
11. Использование международных механизмов для защиты трудовых и профсоюзных прав / под ред. Е.С. Герасимовой, О.С. Крыловой. – М. : АНО «Центр социально-трудовых прав»; СПб. : ЛЕМА, 2012. – 148 с.
12. *Керб Л.П.* Основи охорони праці : навч. посібник / Л.П. Керб. – К. : КНЕУ, 2004. – 215 с.
13. *Катренко Л.А.* Охорона праці : навч. посіб. / Л.А. Катренко, Ю.В. Кіт, І.П. Пістун. – Суми : Унів.книга, 2009. – 539 с.
14. *Кочемировська О.О.* Розвиток трудового потенціалу як чинник економічного зростання України : аналіт. доп. / О.О. Кочемировська. – К. : НІСД, 2014. – 108 с. – (Сер. «Економіка», вип. 16).
15. Охорона праці : навч. посіб. / Н.І. Андрейчук, Ю.В. Кіт, С.В. Шибанов, О.В. Шерстньова. –Л. : Нац. ун-т «Львів. політехніка», 2012. – 273 с.
16. Охорона праці : навч. посіб. / [З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун] ; за ред. проф. З.М. Яремка ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 374 с.
17. Основи охорони праці: Підручник / 2-ге видання, доповнене та перероблене / К.Н. Ткачук, М.О. Халімовський, В.В. Зацарний, Д.В. Зеркалов, Р.В. Сабарно, О.І. Полукаров, В.С. Коз'яков, Л.О. Мітюк ; за ред. К.Н. Ткачука і М.О. Халімовського. — К. :Основа, 2006. – 448 с.
18. Основи охорони праці : навч. посіб. / Р.М. Івах, Я.І. Бедрій, Б.О. Білінський та ін. – К. : Кондор, 2012. – 464 с.
19. Основи охорони праці : навч. посіб. / уклад. : Ю.Я. Томка, А.В. Мотрич. – Чернівці : ЧНУ, 2009. – 235 с.
20. *Пістун І.П.* Охорона праці (основні поняття та терміни) : навч. посіб. / І.П. Пістун, А.П.Березовський, І.О. Трунова. – Л. : Тріада плюс, 2010. – 199 с.
21. Правові основи працезахоронної політики та охорони праці : навч. посіб. / В.Д. Губенко, Б.М. Коржик, В.П. Андрійченко та ін. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 173 с.

22. Практикум з охорони праці : навч. посіб. / О.М.Кухнюк, С.Л. Кусковець, М.В. Сурговський та ін. – Рівне : НУВГП, 2011. – 266 с.
23. Семчук Я. М. Охорона праці : навч. посіб. / Я.М. Семчук, І.В. Воевідко, М.П. Кулик. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ: Факел, 2010. – 408 с.
24. Ткачук А.І. Основи охорони праці та техніки безпеки : курс лекцій :навч. посіб. / А.І. Ткачук. – Кіровоград : КДПУ, 2009. – 127 с.
25. Шапошникова С.В. Правові основи охорони праці : навч. посіб. / С.В. Шапошникова. – Донецьк : НОУЛІДЖ, 2012. – 225 с.

Допоміжна:

1. Бендюг В.І. Оцінка техногенної безпеки промислових підприємств : методологія та програмне забезпечення / В.І. Бендюг // Інформ. бюл. з пром. безпеки. –2009. –№ 3. – С. 17–24.
2. Дараганова Н. В. Державне управління охороною праці в Україні: дискусійні питання / Н.В. Дараганова // Бюлетень Міністерства юстиції. – 2014. – № 6. – С. 123-131.
3. Денисевич А.Ю. Адаптація трудового законодавства України до законодавства Європейського Союзу / А. Ю. Денисевич // Форум права. – 2014. – № 2. – С. 104–107.
4. Древаль Ю.Д. До питання про формування та реалізацію державної політики у сфері охорони праці / Ю.Д. Древаль // Теорія та практика державного управління: зб. наукових праць. – 2014. – № 2 (45). – С. 3–8.
5. Древаль Ю.Д. Безпека особистості як фактор сучасних державно-управлінських відносин / Ю.Д. Древаль // Наук. зап. Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 1. – С. 123–126.
6. Івчук Ю.Ю. До питання визначення поняття "охорона праці" за трудовим правом України / Ю.Ю. Івчук // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2014. – Вип. 28. – С. 129-141.
7. Лакіза О.О. Атестація як засіб спонукання працівника до підвищення кваліфікації / О. О. Лакіза // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2014. – Вип. 64. – С. 270-276.
8. Лебедев І.В. Корпоративна соціальна відповідальність як фактор забезпечення гідної праці / І.В. Лебедев // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля. – 2013. – № 11 (200). – С. 152 –157.
9. Лопушняк Г.С. Державні соціальні стандарти, гарантії та нормативи: сутнісно-проблемні аспекти / Г.С. Лопушняк // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2014. – № 2. – С. 491-499.
10. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні : аналіт. доп. / Ю.М. Скалецький, Д.С. Бірюков, О.О. Мартюшева, Л.Д. Яценко. – К. : НІСД, 2012. – 56 с.
11. Розвиток законодавства про працю і соціальне забезпечення: здобутки і проблеми: тези доп. та наук. повідомл. учасн. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 5-6 жовт. 2012 р.) / за ред. В.В.Жернакова. – Х. :Право,2012. – 500 с.
12. Сьомич М.І. Правова природа участі працівників у локальному нормативно-правовому регулюванні праці / М.І. Сьомич // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2014. – № 1. – С. 169 – 174.
13. Телічко О.А. Процес адаптації трудового законодавства України в сфері охорони праці до європейських стандартів / О.А. Телічко // Юрид. наука і практика. –2011. – № 1. –С. 24–30.

Розробник:
професор кафедри ОП та ТЕБ
д.держ.упр., професор

Ю.Д. Древаль

